

ГЛАС НАРОДА.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

БРОЈ 7.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 18. ФЕБРУАРА 1873.

ГОДИНА III.

НАША НОВА ШКОЛСКА УРЕДБА.

I.

Сваки који је у црквено-школској општини било скупштинар било одборник знаде, да је српски сабор од 186 $\frac{4}{5}$ састарао се те донео уредбе на наше народне школе и да је Његово Величанство наш краљ и велики војвода српски својим рескриптом од 10-ог авг. 1868 те уредбе потврдио. Те су уредбе све досад важиле за наше школе, али одјако неће више важити, јер је наш последњи сабор удесио нову, потпунију „уредбу за српске народне школе“ а државна власт која по земаљском закону потврђује такве уредбе, потврдила је ту уредбу и народно-школски савет као највећа српска школска власт, разаслала је ту нову уредбу свима српским црквено-школским општинама, да је знају и да се по њој владају.

Елем сад имамо нову школску уредбу и добро ће бити да је мало разгледамо, да се знамо управљати.

У тој новој уредби има четири главна дела. У првом се делу говори какве су народне школе, која су деца дужна да иду у школу, колико да иду у школу, шта се учи у тим школама и како се учи, ко је дужан да издржава те школе и како и одкуда.

За наше општине најважнији је овај први део који говори о учитељу и учитељици и четврти део, који говори како општина треба да нази и надгледа своје школе.

Кога је год бог благословио од срца породом било мушким било девојачким, тај је дужан не само да га одхрањује, него је дужан зарад своје радости и детиње среће и напретка да га шиље у школу, на науку, да се научи свему што му треба у животу и раду, да не остане слеп код очију и да не проклиње час кад се родио да чами у глупости и сиротињи.

Дакле кад је дете одрасло а навршило је 6 година, онда је родитељ дужан да га преда у школу, где ће се учити шест година дана док не наврши својих 12 година живота.

То је тако закон по целом наметном свету па тако је и у нас, да свако дете мора да иде у основну народну школу од 6 до 12 година.

Да буде честит и поштен човек, учиће се дете у тој школи по нашем хришћанском закону вери својој православној, а кад већ научи читати и писати упозна ће га учитељ каква је сладост и лепота у нашем лепом, матерњем српском језику да га дете увек говори и да се никад не стиди свога језика. Учећи земљопис познаће дете своје место, познаће дете своју жупанију, своју домовину, научиће и друге земље и градове, једном речи упознаће ову земљу на којој човек живи, ради и господари. А да сазна шта је свет до јако лепога и племенитога урадио, а понајпре да Српче зна, одкуда је поникло и како су му предци и стари његови живели, радили, бој били, славу текли, и за своју слободу и напредак крв проливали сазнаће то из српске историје и из историје ове наше домовине у којој живи толико нашег народа. — Мучна и штетна је то ствар кад човек у свом послу и занимању незна рачуна и есана, па нит зна да што промери нит да процени, него се ослања на туђу намет, па тако ретко да прође без штете, зато се и уче деца у школи рачуну и пером и главом.

Ми живимо данас у добу, где је свако пред законом земље своје једнак, где има једнако право и једнаку дужност. Да би сваки знао право своје уживати и бранити а дужност своју чинити, учиће се у српској школи и то, која су нам права и дужности наше као грађана у овој земљи.

Кад човек погледи данашњи свет по његовој снази и памети, увериће се да се човек толико подигао и осилио не само што је знао да влада собом, него што је умео да овлада целом природом око себе. Али то свеније могло да учини, док није сазнао и познао ту природу. Што су стари сазнали и дознали то не треба да гине на млађима, те тако ће се и деца наша учити, да познаду нијкорисније животиње што су овамо код нас, биле и растиње, што је на земљи, камење и ископнине што је и на земљи, и у земљи, а све ће то учити из природописа. Давно је речено да ум царује, да намет влада не само својом снагом него сваком снагом, коју сазна и употреби. У природи је многа снага, коју је човек упрегао у своју службу, а какоју је упо-

требио да му служи и користи и о том има знање и наука што се зове физика, па ће се деца наша у школи нашој користити и тим знањем.

Школа треба да буде извор науке, која ће човеку да користи у његовом животу. Са доброг и разумног обрађивања земље подигло се многе земље и градови и нама је нужно да наша деца сазнају шта је најнужније из пољоделства и вртарства. Са неге и одгајивање корисних животиња напунила се многа празна кеса и заштедио се леп ужитак, зато ће лети се деца упућивати да негује свилену бубу, да негују челу, оведве животињице од којих се човек много користи. —

Давно је речено да кућа не стоји на земљи него на жени. Са добрих домаћица и кућаница пропела је многа српска кућа, а са женских леђина и раснигућа порасла је многа трава на многим српском огњишту. И школа зна да су благословене вредне женске ручице у кући, па ће поучавати децу нашу женском ручном раду. Не ће их додуше учити скупим и скупоценим радовима али ће их учити да знају плести, вести, шити и кројити, и старо подрто прихватити, и ново поабано зашити и закрпити. Уз то ће им казивати да је ред у кући душа свему раду, да је чистота огледало домаћице, да је добра штедња толико исто колико и добра радња.

Зарад весела срца и блага мелема ојађеној души хори ће се по нашим школама оно наше умилно црвено појање и красно српско певање.

Ал залуд човеку сва мудрост ако не уме да очува своје највеће благо овога света здравље своје. Српска школа поучава томе децу своју и делом и речима. Учиће их како се чува и негује здравље а учећи их гимнастици доприносиће да им тело буде вазда чило и здраво, јер у здравом телу здрава је и душа.

По свему што пређосмо наређује нова школска уредба да се у српској основној школи уче ове науке и вештине: Наука хришћанска, српски језик и црвено-словенско читање и разумевање, земљопис, отачаственица са повесницом српскога народа, рачун и геометријски облици, природопис и физика, права и дужности државних грађана, наука о чувању здравља, практично упутство у пољоделству, вртарству, свиларству и пчеларству, појање и певање, краснопис и цртање, обична гимнастика за све а војничка за дечаке и ручни радови за девојке. —

Колико је корист од поуке толико је и још виша што учитељ развијајући умну снагу детињу, утиче на развитак свега онога, што је у човеку честито и племенито, што кад се у њему пробуди и природно развије, учини да постане умом јаки а срцем и душом честит и ваљан. Тако дакле српска школа неће само учити него ће уједно и васпитавати једном речи образовати.

Да се цела та радња обавља као што ваља, смишљено и смотрено то ће се од народно-школског са-

вета по саслушаном мњењу свију стручни људи утврдити учевни план, па ће учитељ знати шта и кад му ваља радити а родитељ знати колико може с правом ишчекивати од тога рада.

Али пошто на жалост има и таки људи, који сами необразовани не увиђају корист школе, то је уредба за таке родитеље што не шиљу своје деце у школу одредила глобе од 50 н. па све до 4 фор. а ко не би ни то помогло, узеће му се дете и ставиће се под татора.

Да би школа могла бити од користи народу, дужна је свака општина чим има 30 за школу способне деце да држи за њих школу и учитеља. У којој општини има мање од 30 деце па општина не би могла сама и својом снагом да издржава школу та се може да удружи с оближњом општином ако иста није више од $\frac{1}{2}$ сахата далеко.

Искуством је посведочено да у препуној школи нема напретка и зато наређује ова школска уредба да један учитељ може обучавати само 80 деце а пређе ли тај број то је дужна узети и другог учитеља а ди преко 160 деце и трећег учитеља и по том размеру увећавати број својих учитеља. —

Али све да сва деца и пођу у школу, све да општина има довољан број добрих учитеља ако се општина не састара да има за школу згодну зграду и у тој згради све што треба добро опремљеној школи — сва је мука узалуд.

За то је општина дужна да се састара да подигне за наставу и здравље деце згодну школску зграду, да у истој буде довољан број школских соба, осим тога у авлији пространо место за дечије игралиште и гимнастику и школски врт где ће се деца учити вртарству. Али није поможено ни тиме, ако та зграда није опремљена као што треба. У школи ваља да имају добре скамије, да не хује здрављу деце и да не прече да се из њих лако излази и улази, даље треба да имају за наставу деца сва потребна учевна средства (табле, мапе, штице и т. т.) која пропише школска власт. —

Још ћемо да поменемо да је општина дужна да оснује уз школу, школску књижницу и да за њу набавља књиге и листове како за учитеља тако и за децу. —

У тако удешеној школи уче се деца по 25 сахата недељно дакле сваки дан по пет сахата. Школска година траје 10 месеци али по селима се ради великих пољских радова може отпустити још два месеца али тако да деца долазе да повторавају оно што су научила.

У општинама где је само један учитељ то тај учи и мушку и женску децу, али деца седе одељно у школи али где је више учитеља ту мања половина истих учи женску а већа мушку децу.

За женску децу ваља узети само ако је могуће учитељицу.

ОПШТЕКОРИСНИ ЗАВОДИ И ДРУШТВА.

I. Општинске читаонице.

(Свршетак.)

Да би се могла та сѣла отпочети препоручујемо да се набаве за сад, од листова: „Тежак“, који излази у Београду, „Gospodarski list“ у Загребу, „Глас Народа“ у Новом Саду и „Домаћи лекар“ у Панчеву. Сваки од тих листова кошта по 2, 3 ил 4 ф. на годину. Те листове ваља потражити и од предироплих година, а уз њих и „Сељака“, и „Глас Занатлија.“

Од књига да се набаве: Радића „О гајењу у пољским усева: „Све о шеници.“ „Гајење живине“ и „Сточарски лекар“, све за 1½ ф. у писца сама и „Вођ у газдовању“, који се још само у приватних наћи може. Николића „Земљоделско газдинство: 1, о ратарству, 2, о виноделству, 3, о воћарству и шумарству, 4, о сточарству, свако по 30 новч. Бибића: „Баштован“ 60 новч. Ђорђевића: „Челар“ 40 новч. Поповића: „Поука о дивљању дудова и неговању свилене бубе“ 40 новч. Vukašinovića: „Nauk o dudarstvu“ 40 новч. Partaša „Pouka u vrtarstvu, voćarstvu i čelarstvu“ 35 нвч. Даље: Јовановића: „Хигијена“ 50 н. Валенте: „Наука о чувању здравља“ 40 новч. Радивојевића: „О видању рана, и чувању здравља у женскиња и мале деце“ 50 новч. Мијатовића: „Нега болесних“ 40 новч. Поповића: „Ракијнска куга и „Златотворно село,“ свако по 40 н. „Дуван с погледом на здравље“ 25 новч. Поповића: „Наша земља“, читанка за народ,“ две књижнице по 50 н. Антића, „Тумачење природних појава“ 40 н.

Врло ваљаних чланака има у „Омладинском календарима“, у календ. „Панчевцу“ и у неким од „Годишњака“ као и у бившем „Школском Листу“ и „Пријатељу младежи,“ које такође прибавити ваља, коме до руке дођу.

Те књиге и листови могу се добити од писца и уредништава, или, преко књижара из Панчева, Београда, Новог Сада и Загреба, али пре свега ваља их потражити прво у месту у приватних, и искати колико има да уступе на послугу, ако не би хтели да повлоне.

То мало потребних новаца може се прибавити: тражећи добровољне прилоге, било од куће до куће, ил — приликом слава, особито школских ил црквених, ил — годишњим улогом чланова по 10 ил 20 н. ил — нека плаћа месечно по 5 ил 10 н. сваки, ко носи књиге и листове кући на читање; нешто ће доћи новаца и од уговорених новчаних казана за неуредно долажење на села. Многи дају забаве на ту цел. Има места, где су по закључку општинском дужни закупници, а и неки други купци и продавци, ил који онде новац збирају, да плате на читаоницу нешто. Има општина, које су установиле, да се од свако 100 ф. наследства даје по 1 н. на ово, ил — од сваког венчања по 5 ил 10 н. Има их које дају

по 1 ил 2 ланца општинске земље под закуп на ову цел, и тако има гомила начина како се свесни људи доумевају, чим се својски заузму.

Јетиније би дошле општине до књига и листова, кад би се обратила свом епархијском школском и административном одбору, да за све на један пут поручи: и још јетиније, кад би се сви епархијски одбори обратили школском савету, да нареди, да се за све на једанпут начини погодба с дотичним писцима, уредништвима ил књижарама, како би се оне књиге и листови не само јетиније добиле, него и препечатале, којих не стане.

За даље списивање, превођење ил прерађивање за народ потребних и корисних књига стара се „Матица“ која издаје и награде, прегледа списе, печата и даје што можно јетиније или поклања, и чини драговољно све, што год се предложи и за корисно нађе. —

Но како самом набавком књига и листова још није све учињено, па ни код изображених људи, јер не мари сваки да чита, ни онај, који је томе вешт, а камо ли невешт; за то, сви свесни људи заводе данас та сѣла, па долазе, те слушају оно, шта хоће да се чита и разговарају се о ономе.

Код нас ће се та села најбрже завести ако се свештеници и учитељи заузму; а завешће их овако:

Нека одреде најзгодније дане, часе, и место н. пр. недељом и празником по подне код школе, па нека позову људе да дође ко хоће; а да би извесније долазили, нека узму од свакога устмено и писмено обећање, под условом, ако не дође, да плати казни 2 ил 3 н, ил колико већ уговоре.

С почетка нека узме свештеник ил учитељ да скупљенима чита, и где нађе за нужно да стане, док се о ономе поразговоре; а међу тим нека се сви постарају, да за та читања ил предавања где је можно нађу стручне читаче ил предаваче.

За читање и вешто вођење разговора о ономе, што је прочитано, нужно је, да се читачи помало и спреме, како би на сѣлу то ишло лепше и окретније.

Главно је при разговору строго држати се ствари и одмах вратити на ствар свакога, ко би од ње одступао.

Што се тиче избора предмета за читање и за разговор, на то пазе уредници листова, те обично о ономе и пишу, чему је кад време; међутим треба у свакој тој општинској књижници да има списак, не само од књига и листова, него и од њихова садржаја у погледу оних појединих питања и предмета, да би се знало, где шта има да се о овом ил оном питању чита. По томе списку, и по потреби времена и места особито с обзиром на предстојеће радње на дому и у пољу треба читачи, да спреме предлоге, а чланови нека на крају свакога села већином гласова одреде, шта ће се идућега сѣла осим листова још читати и о чему разговор водити, да би се умели читачи ил предавачи спремити.

Можда ће за ова сѐла требати и допуштења, и статуте начинити, а још лакше допуштење добити, где год се за тим стане.

Села ова биће од толико веће користи за општину, што се више чланова међу собом утврде, да уредно долазе, особито ако уздолазе људи искуснији. Тога ради требаће прво позвати научнике, лекаре, чиновнике, трговце и занатлије, да обећају долазити, како би не само по њиховом примеру долазили и други, него да би и сами порадили, те што више својих познатих и привржених привољели да на сѐла и разговор долазе.

Да ће ово с почетка потеже ићи, о томе нема сумње. Прости људи нерад наилазе на све што је ново, ма била корист најочевиднија; али ваља с вољом заузети се, на отпочети макар само са неколико, ма само са два три члана, и гледати, те избором предмета: што се највећма допада учинити, да сѐла тако непадне, да се сваки увери о користи истих, а после ће долазити све више, и развијаће се ствар у разумних и свесних људи све боље и лепше.

Својско дакле заузимање од стране свештеника и учитеља учиниће све, и где год ови усхте биће, а само онде бити неће, где они не буду хтели; али ово не дамо, ни рећи на макар неки био највећи противник општине, држећи да ће свест и понос окренути и најпротивнијега, да остави мржњу, и да се прихвати опште користи; а ми ћемо све бележити и по својој дужности јавно рачуна водити.

Ч О К О Т.

Ако у нашем умереном појасу и није тако развијено рашће, као што је у топлој, то ипак имамо ми краљицу цвијећа, ружу; и ако немамо мирисавог ананаса и драгоценога банана, то нас је зато предобри творац благословио небескијем даром, гроздом, којег можемо охоло краљем свију плодова назвати. Не може ананас нити палма вино дати, које би се са соком од грозђа испоредити могло. Никакво пиће није тако благо а уједно и пуно ватре и снаге као вино. Никакво пиће не весели тако срце човечије, нити је за поткрепљивање бонога и слабог човека као вино. Никакво пиће није тако заповјед свечане радости, што дријеши језик и отвара срце, растерује бриге и невоље и даје изнемоглој души на ново слободи као вино. Истина вино својом снагом што опија многазла наноси човјеку кад се преко мјере пије, животинске похлене узбуђује у човјеку и мозак заврћује; али — нека ми се каже — не можели се све што је добро на зло изврнути? Али је покрај свега тог вино најплеменитији дар божији, којим је небо благословило земљу на родост човјеку; оно је млијеко старцу што му живот подмлађује; оно је поткрепљење човјеку после тешкога посла, што га диже опет на нов бој са биједама и невољама што су у животу. Заиста су и мали право пјесници свију времена, што су о вину

пјевали и захвално запој хвалили, који је њих нагоњено, да прекрасне пјесме спјевају. Али највиша част припада њему од туда што му је спаситељ свијета подарио испоредив га са неоцјенљивом крвљу својом што је пролио за ослобођење рода човечанскога.

Као што славуј има просту сиву ризу и тако спољашном красотом не показује да је прва тица пјевачица, тако исто и винова лоза не показује својем кривијем и чворноватијем деблом и својем зеленкастијем, малијем и незнатним цвијетом каква је велика снага у њој. Али ипак је њено лишће лијепо што заслужује да се њиме окити чело Баха, што радост људима даје. И ко љуби мирис дробнога цвијетка од винове лозе мирише, тај лако и појми како се отуда развијају тако љупка зрна. Винова је лоза рашће што се испиње горе и има стржаје, којима се хвата за штогод те изгледа као да зове човека да што поред ње забоду да би се уз то узвила. Човјек је почео неговати винову лозу од како себе зна. Свето писмо приповједа да је Ноје неговао винову лозу кад се револуција земље свршила и кад је дуга мир јавила да од тада почиње радостан и миран живот.

Лијено је ушлетен почетак радње виноградске у оно време кад се на ново поче расплођивати род човјечански и кад га на ново благослови бог. У деветој глави прве књиге Мојсијеве стоји: „А синови бијаху Нојеви који изидоше из ковчега: Сим, Хам и Јафет. То су три сина Нојева, и од њих се насели сва земља. А Ноје поче радити земљу, и посади виноград. И напив се вина они се, и отвори се на сред шатора својега“.

Старе Мисирце је Изис, мати природе, научила земљу тежати и хљеб мијесити, а њен муж Озирис, отац природе, научио их радњи виноградској и винској.

Код старих је Грка био Бах бог, што растерује бриге, који је винограде расадио по цијелој земљи.

Бах је био врх Парнаса, на којем су Аполон и Музе сједјеле, посвећен, јер — као што пјесници кажу — без вина би музе то јест лијене вјештине умукле. У Навилији су му за спомен становници подигли од камена магарца, јер он једући винову лозу показао је људима, да треба чокот орезати да би боље плод могао одржати. И стари учитељ Бахов јакаше на магарцу. А Бог сам изгледао је Грцима као красан младички женска облика, дугачке косе, без браде, око главе му бршљан и винова лоза, обучен у срнећу кожу, на челу мали рошчићи, возећи се на колама, у која су упрегнути леопарди или тигри. У леопардима и тигрима показује се дивљаштво, до којег може човека довести преко мере пијуцкање вина; тако исто и дивље жене из Трахије што су Баха пратиле, сваког би онога који би се њиховом Богу подсмејавао, растргле са највећом бјесноћом. Жртве што су Баху приносили, биле су јарци, јер их сматраху за непријатеље његове, будући су штету виноградима чинили. Од дрвета му је био ипак посвећен, а од цвијећа

ружа. При веселијем саветима сваки је био закићен ружама и при крају сваке части рекло би се: „Хајде! још једну чашу у част добром Богу“ И кад се што Боговима жртвовало, увијек би се неколико капи посуло на оно што се на жртву приноси. Баганалије или свечаности Ваху чињене су у Грчкој и Италији врло дивљачки, да су их на пошљетку законом ограничили. Иначе су стари пили вино увјек с водом и имали су за тај посао велике сахане из којих су богати златнијем и сребрним пехарима захитали за запој, а сиромаси дрвенијем. Ромуо, први краљ римски што је ударио темељ свјетском граду, здраво је вино штедио, да је мјесто вина млијеко Боговима жртвовао; а његов наследник Нума Помпилије забранио је из тога узрока при спаљивању лешина вино жртвовати макар да је то у старом вијеку у онђе обичај био. Плиније нам приповеда о умерености римљана, који су забранили својим женама пити вина и шта више смићу су оне казнили кад би ту забрану прекорачила. Никаквом племићком младићу или човјеку није дозвољено прије шездесет и пете године вина пити. Али у доцнија времена се то промјенило и дошло се са пијењем страног особитог вина до велике раскошности. Стара су вина талијанска још у старо вријеме мамила сјеверне дивље народе те су ћелти више пута прешли преко алпјески планина у Италију, да би се лијепога талијанског вина дочепали. Као што ћелти тако исто и Ђимбри пријеђоше алпјеске планине те обидоше Италију намамљени ватренијем соком од грозђа. Већ око 600 год. пре Христа Фокићани су кад су Марсељ основали, донијели винову лозу у јужну Француску, али тек доцније су Римљани по цијелој Француској, око Рајне и Дунава насадили винограде. Нијемци су пили вино од јечма, пиво, прије него што су им Римљани засадили винову лозу. Тако још и данас пола дивљи народи имају своје вино. Калмици чине вино од млијека камилина, Монголи од млијека кобилина, Ивђијанци од сока палмова. Отаџбина је винове лозе умјерени појас, а у топлим појасу може винова лоза расти само на висина рађа знаменито вино Ширас; тако и на јужнијем терасима Хималаје, на висини кашмирској и кабула дају виногради добро вино. Истина саде се виногради и у низинама топлога појаса, али то се чини само грозђа ради, вина пак не чине. Пијење вина би у тијем крајевима шкодило здрављу и Мухамед је својим вјернима из мудре намјере пијење вина забранно.

(Свршиће се.)

КАКО СЕ БРАНИ ОД ЛУПЕЖА.

Поглавито је у овом добар затвор и чување, а уз то хватање и трељење лупежа.

Што се затвора тиче, зна се, да је зграда од камена теже провалити, него од цигље. Соба на свод

тврђа је од лупежа, као и од ватре. Дућане, магазе и друге зидане на изнутра од свуда даском постављене одаје мучно је провалити и ући, а даске држе оне собе топлије и сувље, и сачувају људе и ствари од влаге. Гвоздена врата сигурнија су од дрвених; а од ових боља су целокупна, и подебља, и од тврда дрвета, па особито двострука. Врата, од којих је један чеп окренут горе, а други доле не дају се иставити. Врата са изнутра стављеним јаким пречагама држе се тим јаче. Јак локот с прекривеном а омањом за кључ руном да не може лупешки кључ ући, многу је крађу отклонио. Кроз прозоре с гвозђима, ил из нутра добро утврђеним кашцима ласно се не уђе. И с пећима, што се ложе из нутра и уским руским димњацима кућа је мање отворена, те сигурнија. Исто тако нека су и тавани и кров добро затворени. Ко међ лупежима живи, нека ни за трпезу не седа, било јутро, подне ил вече, док се није затворио. У варошима држи се кућа непрестано затворена, да нико не може ући, док се не јави. И ограда кућна што је виша и тврђа, то је сигурнија. На оградди озго оштри гвоздени шилци прече, да се лако не пређе, па ма била и онижа. Дубљи и пошири јарак око куће, где је прилика, па жива ограда од трња, ако је и довољно висока и дебела пречи, да се ни преко њих не може лако ући, ни шта изнети. Ако су још и стаје за стоку добро утврђене и затворене, онда није лако ни отуда шта извући.

Што се тиче чувања у кући познато је, да лупежи не рад иду на кућу, у којој је од свуда прозора, да се може изнутра од сваке стране пушком тући. Исто тако не рад иду на собу у којој ноћу гори кандило ил жижак. У соби, дућану, магази, држано пашче, а и друга живина многога је лупежа огласила и одбила. Повећи пси на дворишту, особито кује многог су лупежа грдно осакатили, а још више њих одбили. На јакој олујини ноћу нужно је сваком човеку ноћу подуже будномбити и стражити и од друге несреће. О дугим зимним ноћима ваља подуже у вече седети и то у тихом раду, да би се могло свако лупегање чути. Добро је имати уза се цев слушаљку, ако ко и добро чује, а особито ко чује теже, на њу се чује свако шумкање, па ако је и подаље. Ако узнашиш, да нико не зна, где своје новце и адићаре држиш, мање ћеш имати напасти с њих. Вертхајмове гвоздене касе показале су се сигурне, не само од ватре, него и од лупежа. А најпробитачније је имати увек уза се добра оружја. За кога се то зна, на тога не иде радо ни највећи зликовац. На место адићара дакле боље је, па и то тек као нехотице своје оружје кријући видити дати. А данас је бар лако добра оружја имати. Има пушака и пиштоља револвера са 6 до 18 метака и ових не већих од песнице, да се може у сваком цепену понети, а да нико не зна, ни онака. Па ко међ лупежима живи, тај нека без оружја корака не крочи, него нека с њим леже и устаје, с њим и

за трпезу седа и богу се моли. За кога се то зна, одо тога се клоне и највећи ајдуци, па ма то не био човек, него жена, баба и дете. Кад се још поставе ноћне страже од лупежа, а уз то униште сва за лупеже згодна места и у пољу, лагуми, рупе, заседе, и око вода узапте чамци, чунови и скеде преко ноћ, да не могу лупежи лако ни доћи, ни отићи, ни сакрити се, то је у толико сигурније.

Што се тиче хватања лупежа зна се, где год постоје добро уређене чете ваљано наоружаних и где треба оклопом осигураних четника за лупеже, ту им нема станка, где год се изложи награда за лупежака и на јатаке, ко их прокаже ил ухвати и доведе, ту им је на скоро крај. И телеграфија и фотографија помогне јако, да се лупеж пре ухвати. За хватање лупежа умеју људи, да начине свакојаке згоде, па ил се лупеж у прекривену рупу сломије, ил га прекривена замка у вбргу стегне, или га гвозђа ухвати, или га намештени ножеве и секире исеку, ил пушке и маљеви утуку, ил барут нањ бугне, ил се који отров ил љутина нањ пролије, ил запаљена смола ил сумпор проспе, ил паприка ил пепео у очи прсне, па осакати, роваша, убије, ил жива ухвати. И опој вином и ракијом, ил у јело и пиће турен бенђелук многога је лупежа и сумњивога пре ил после учињене злочине издало.

Најпосле што се тиче казнења и требљења лупежа зна се, да нису ни бојеви ни тамнице сретства, да се ко од лупештва одучи, него још препреденији изађе, него што уђе; већ на то су радионице, у којима мора за века, ил како се већ осуди, да ради за онога, кога је оштетио, а у радионици научи радњу којом се може хлебом хранити. Загореле и непоправљиве лупеже и сумњивце држе свесне општине под надзором, а ноћу под затвором, још ударе намет на њих за накнаду сваке не ухваћене крађе. Има, где им се запрети, а по томе удари жиг на чело ил видљив роваш, па онда протера из оног места, и допусти сваком, ко га у атару нађе, да га сме тући. Бива да их утуку, и то не на крађи, него код своје куће, и где се и не нада, дању ил ноћу, из пушке ил друкче, а не зна се ко, нити се баш тражи; или их неко осакати, ослепи, обогаљи, а сами не знају ко, и радије са њих плаћају људи издржавање у сиротињским и лупешким кућама и затворима, ил приморавају на рад и заслугу ради издржавања; него да трпе од њих штете и срамоте. Најпосле, како се зна, да у строгих и живих власти никад лупежа није, већ само у власти трулих, особито у подмитљивих, по оној пословици, „не седи обрпустахија у шуми, него у суду,“ то ваља да свесни људи све можно учине, да се таке судије и званичници својим путем уклоне са тих места, и да их нестане одатле.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

— У Новом Саду. 13 фебр. Прошле недеље било је време суво, неколико дана беху баш пролетни дани. Поћу имадосмо слаби мраз а горњак што је задњих дана пирио, осушио је и путове и усеве који су патили с влаге. Са свих страна стижу добри гласови о усевима, са ове хладноће не боје се економи више да ће зима репом ошигнути. На Дунаву нема леда и пароброди су пошли.

У житној радњи нема на извањским пијацама никакве знатне промене, цене су већином исте.

На пештанској пијаци и прошле је недеље мало нудиоца било. Са хрђавих путова није могуће било довозити на железничке станице, што се куповало то је из магацина на месту и само толико, колико је нужно за потрошак. То важи особито за шеницу, која је толико мало нуђена, да је плаћана са 5 — 10 новчића више. У ефективној роби прометнуто је 75.000 центата. Као цене крајем ове недеље бележимо: шеница од 86 fl. 7 фор. 50 — 50 нов. од 85. fl. 7 фор. 40 — 50 новч. од 84 fl. 7 фор. 30 — 40 нов., од 83 fl. 7. фор. 20 — 30 нов., 82 fl. 7 фор. 10 — 20 новч., од 81 fl. 6 фор. 95 — до 7 фор 10 нов. Све по центенти и за готово. Узанц шеница за прољеће тибала се у цени, почетком недеље била је 7 фор. 8 нов. — 7. фор. 12 $\frac{1}{2}$ нов., пала је после на 7 фор. 9 — 10 нов. а остала је 7 фор. 15 — 20 нов. нова узанц шеница за Септембар — Октобар остала је на 5 фор 61 нов.

У ражи је слаб промет ценом од 3 фор. 95. нов. — 4 фор. 5 нов. по 80 fl. али је воља за ову робу чврста. Узансрак за прољеће учврстила се у цени од 4фор. 12 $\frac{1}{2}$ нов. Јечма је продато до 15000 мена већином пиварског ценом од 2 фор. 76 нов. — 3 фор. по 72 fl. У пролетној зоби била је радња жива, ценом од 1 фор. 51 $\frac{1}{2}$ — 1 фор. 53 $\frac{1}{2}$ нов. Кукруз је ове недеље јаче нуђен и попустио је са 10 — 15 новчића у цени.

Прометнуто је до 15.000 центата банатска по 3 фор. 50 — 55 нов. пештанска по 3. фор 45 — 50 нов. по центенти.

Брашно је прошле недеље живо разашљано, цене су у свију млинова поскупиле.

Пекмеза је продато до 80 центата добре робе по 14 $\frac{1}{2}$ фор. лошије 50 центата по 12 $\frac{1}{4}$ фор.

Вуне је прометнуто ове недеље до 1400 центата већином грубије врсте за иноземство. Наиме је продато 130 центата средње за чоје по 115 — 130. фор. 130 центи фине вуне по 136 — 138. фор., 400 центи турске цигаје по 83 — 84 фор., пакле стрижене по 58. — 63 фор. 400 центи цакле грубије по 47 — 49 фор.

Свиње су у Штајнбрук слабо довожене. Цена је онима са села жељезницом 28 $\frac{1}{2}$ — 29 нов. угарским и србијанским из обора 27 $\frac{1}{2}$ — 29 новч., штаклама 28 $\frac{1}{2}$ нов. експорт 29 — 30 нов. Од задњег извештаја догнано је са разних страна 5650 комада а одгнано је 10.200 комада а остало је на тргу [49.980 комада од којих 18.540 у друштвеним оборима.

Маст је плаћана у бурадма по 32. $\frac{1}{2}$ — 32, $\frac{3}{4}$ фор. а без бурета по 31. фор. Сланина по 29 фор. пештанска је по 30 — 31 фор. сушена по 32 — 33 фор. — Лој се одржао по 29 — 30 форинти.

Од скоро није било тако жива промета у шљивама, као што је то било прошле недеље. Из иноземства су стигле знатне наруџбине те је с тога купљено до 3000 центи из прве а из друге руке. За босанску у бурету, плаћано је 11 — 11 $\frac{1}{2}$ фор. за србијанску 10 — 10 $\frac{1}{2}$ фор.

Продато је до 2000 кибли србијанске шишарке по 11 $\frac{1}{4}$ фор. а то је купљено за спекулацију па је нека стотина кибли препродано по 12 $\frac{1}{4}$ фор. Лошије србијанске има за продају по 11 фор. Старе угарске прве врсте (од 1871) има по 15 $\frac{1}{2}$ фор. по кибли.

У сировим кожама слаб је промет. Продато је 4—500 угар. крављих кожа по 21 — 25 по пару и нека стотина американских мокрих по 45. фор. по центи. Телеће коже су без

главе по 143 — 145 фор а с главом по 120 фор. Продата је и нека партија овчијих кожа и то србијанске и турске по 125 — 135 фор. по 102 ком. 9000 ком. ердељских по 120 — 128 фор. за Беч. 1800 ком. тешких хрватских по 133 фор. Јагњећијих прође нека хиљада које босанских, које турских по 85 — 92 ф. —

— У Штајнбруку је држана ¹⁰/₂₂ фебр. годишња главна скуштина првог угарског предујамног друштва за гојење свиња коме су и многи Срби деоничари а начелник честити ковинац г. Лека Марковић пештански представник фирме Деснић и др. чланови пак управљајућег одбора између осталих и познати српски трговци г. Ђока Остојић и Наум Лацковић. Ма да је ова година сајак американке конкуренције била незгодна за радњу, поделило је друштво после свега знатног одписивања ипак 16 фор. по свакој деоници.

ПОДЛИСТАК.

КАО ШТО ЧЕСТО БИВА.

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГ ЖИВОТА.

од С. В. Поповића.

(Настављено.)

III.

Кад сива јесен застре својом пенељастом маглом свет, онда срца наша осећају највећу потребу да су у своме куту мирна и задовољна. У то доба срећа је два пут слађа а осама или несрећа много тежа.

Др. Милош је злим удесом изгубио оно што му је најдраже било на овоме свету. Његова слатка мати променула је изнурена и изморена бригама и теретима живота овај свет са бољим световима. Милош је остао самохран, јасна звезда што му је просијавала тешке дане детинства, што је сада истом почела да трепери лепшој и бољој будућности сијнула је још једном нежним блеском, па се затим вијнула небесном пучином у недоврат. У тренутцима жалости и терета годи болној души када се нађе блага душа што јој пружа мелема.

У кући господар Максиној нашла је туга Милошева најтоплија саучешћа. Господар Макса жалио је у честитој покојници своју стару пријатељицу с којом је могао много пута паметно диванити а која је у својим најтежим данима тражила у њега савета и поуке; Госпођа Стана изгубила је у њојзи верну другу из детинства, изгубила је жену с којом се целога века није никад споречкала, жену којој је поверавала све своје тајне, жену, с којом се у сваком мишлењу потпуно слагала. И сама Јелка искрено је жалила за покојницом. Та проста и скромна жена што је знала да проведе век у одрицању, борби и жртви, којој се она толико дивила, слушајући је како замедљава реч своју искуством живота, како равна живот свој чистом и једром материнском љубављу — та жена улевала је и њојзи поштовања.

Др. Милош је сада чешће долазио у кућу г. Максе. Кад год је обавио свој дневни посао у вароши па је ухватио времена да се мало одмори, није пошао својој кући, јер тамо му је од како му мајке нема све

празно и жалосно, а знао је да га код Пејићеви радо чекају. Господар Макса је за ту прилику сећао се на понеку причу из старијег доба, госпођа Стана је зготовила какав присмок уз који се даје весело диванити. Јелка је у то доба читала какав нов бечки роман или је пинала око каквог новог веза.

Једно по подне баш се тако догодило да је Пејић дуже остао при пикету а госпођа Стана је отишла у комшилук да надгледа болесну комшиницу. Јелка је била сама дома и мучила се да зглави неку нову хаљину, од које је добила мустру из најновијег журнала. Милош је био дошао као обично на одмор и на разговор. Јелка му се јадала, како јој се баш у ове јесење дане, кад је ограничена на кућње друштво више него икада понавља слика престолнице, у којој је она провела најлепше часове свога живота, како би она била опет сретна и задовољна кад би могла вечито да живи у великој вароши, где човек и не осећа да је усамљен,

Др. Милош био је данас разговорнији но обично. Он је живим речима тумачио, да је осама терет који и њега обара, са које му се не мили његов посао. И неприметно је прешао на ту тему, како је човеку тешко, кад сарани све оно што је својим називао, кад остане саморано сироче. Упоредио је свој живот са Јелкиним живовањем и извео је да је његово живовање још теже и суморније, јер му позив његов изнаша из дана у дан час слике среће и блаженства, час јаде и терете живота.

Јелка је пажљиво саслушала тај суморни разговор. У њезиној души почеше се будити шарене слике детинства, и она је осећала да је сада сама и да у загрљају свога тетка и тетке не лежи чврсти ослонац за живот. Са свога пића дизала је покадштво очи на свога друга из младости, који је све то живљим речима описивао неку бајну слику породичног живота, китећи је час по узорима из своје душе. Јелка му је давала донекле и за право али кад је чула да је то слика неке породице што залаже сву своју снагу у борби живота — није могла да се одржи а да не примети, да она сумња да има среће на сиромашном скромном огњишту а додала је да је у њепрви услов среће богатство, јер где није брига и невоља, ту су широм отворена врата срећи и задовољству.

На ову изјаву ућутао је др. Милош. Беше му као да је опет магла застрла ону дивну слику, што ју је он и неприметно изљуштио из своје душе и испреплетало својим умишљајима, тежњама и жудњама. Девојка је својим хладним разглабањем одгонила у недостигат ту слику, у којој је он и нехотице изнео пред њу свој узор живота. Тек кад се мало тргао из свога заноса, опазио је провалу између својих и њезиних узора. Заћутао је, није хтео да ступи на браник за своје уверење. Чињаше му се да није прилика да се бори. Он жудан рада и борбе у скромном животу, она жудна уживања у сјају и богатству, но свестан

да ће својим знањем и вештином одолети свакој борби у животу, она се узда само на своје богатство. Шта би му вређило да победи у тој борби?

Из тих мисли трже га долазак госпође Стане. Кад је Милош то вече отишао из Пејићеве куће био је собом на чисто. Слика што му се пробудила у души, затрептила је још једном свим својим сјајом, па се после изгубила у даљини. Уз тужан помишљај на своју мајку, прикрио му се тужан помишљај и на Јелку. Чињаше му се да је данас стекао још једну милу покојницу, још један мио — али тужан спомен.

А Јелка? Она је шила своју нову хаљину, чудила се како може др. Милош, који је тек видео велика света и красоте његове, да говори о срећи и задовољству у овим малим ђумезима, где човек при помислу на лепши свет умире од дуга времена. Са тих мисли пређе те запита тетку докле има још до балесе сезоне у Б. и поче већ да смишља тоалете за све балове и игранке.

(Наставиће се.)

О Д Ј Е Ц И.

* Угарски сабор ставио је влади 200.000 форинти на расположење као тајни диспозициони фонд. Око тога је било жестоког разговора у сабору, један мађар др. Патрубан се излано, да радо даје те новце влади, јер зна да ће она тиме утврђивати мађарску народност а сузбијати друге народности на које су му српски и романски посланици опро одговорили, наиме је честити бечкеречки посланик А. Трифунац говорио зато, да се не дају ти новци влади, јер се из тих новаца поткупљују листови да грде поштене људе и ране којекакви лажни потказивачи и опадачи. Министар Слави је рекао: да се тај новац неупотребљује против народности, јер међу њима нема непријатеља круни и земљи, али се употребљује против радње појединих људи, који деру на страну.

* Угарски сабор подигао је плату (цивилсту) Његов. Велич. краља нашег која је досада била пет милиона шест сто педесет хиљада, још за милион форинти ради тога, што је од 1870 те године амо све поскупило. За то повишење је гласало 229 посланика а против повишења њих 44.

* у Београду ће излазити од 1-вог марта новополитички лист „Браник“ ког ће уређивати чувени српски књижевник Стеван Каћански а стално ће као сарадник му помагати др. Милан Ђорђевић. Лист ће бити слободњачки сасвим независан, и одбијаће сваки нападај на српско-хрватску народност. Излази трипут недељно и стајаче три форинта на четврт године. — Надамосе да ће га уз поједине родољубе држати и свака наша читаоница.

* У Јамни умрло је парох Јован Јеврић, који је био примеран и родољубив српски свештеник, кога је обожавала његова општина а љубила и поштовала сва околина без разлике вере и народности. Вечан му спомен у народу!

* У бечком царев. већу неће Пољаци, да учествују у расправи око новог изборног закона, који би Немцима осигурао већину над Словенима и за вечита времена учврстио њихово господарство над Чесима, Пољацима, Словенцима и Србима у Далмацији. Чеси су поднели цару молбеницу са 250.000 потписа против тог новог немачког насиља.

* Енглези зазиру од Русије у Азији, јер је она својим освајањем зашла им тамо и за леђа, па намерава, да отпева њиховом господству у Индији.

* И мађарски листови устају против нове митрополије у Буковини и пишу, да је Беч хтео тиме, да изигра право Угарске односно Хрватске на спојење с Далмацијом.

* Администратор г. владика Грујић, као што се вели, протестовао је код цариградског селенског патријарха ради подизања буковинске митрополије, јер је тиме окрњено право српске патријаршије.

* Пештанске новине пишу, да је администратор г. владика Грујић у неком спору са краљ. комесаром бар. Мајтењијем ради тога, што му исти не да даљске рачуне и веле да прети, да ће напустити Карловце и вратити се натраг у Пакрац.

* Учено друштво у Београду изабрало је на својој овогодипњој главној скупштини нашег честитог и родољубивог владика Стојковића за свога почасног члана. Ни један оностранни српски владика није дошао још до те части, да буде почастан члан томе друштву.

* На угарском сабору у Пешти расправља се сада прорачун на трошкове око просвете. Чујемо да ће том приликом говорити и српски посланици.

* За деанову странку пишу листови, да се из дана у дан све већма распада, јер јој њени чиновници поткопавају оно што силни подигли.

* Румунска даје румунској цркви и гимназији у кронштагу 15.000 франака годишње потпоморе. Угарски сабор је одрекао тој гимназији као и новосадској државну потпору те је сад потпомаже румунска држава.

НАША ПОШТА.

Г. Ст. Ђурђ. Бр. Паланка. Уписали смо вас за предплатнике, али за Србију етаје наш лист 1 фор. за три месеца.

Г. А. Рож. у Ковину. Вама се лист уредно шаље. Упитajte на вашој пошти.

Г. С. Бол. у Митровици. Ваш лист аде одавде уредно.

Г. У. М. Петрово село. До сад су вам већ стигли листови.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

ПОЗИВ НА ПРЕДЛАТУ

НА КЊИГУ

ВЕРОИСПОВЕСТ СУВРЕМЕНОГ ПРИРОДЊАКА.

Књига, коју нудимо нашем читалачком свету, тек што је изишла на немачком језику у Берлину. У њој се укратко казује оно, што је свакоме човеку пужно да зна; нешто надик читући, рекли бисмо, у којој се кратко а јасно износе резултати данашње праве науке. Скромни писац скупљајући у малене ставке све што је данашњој науци важно за свакога да зна, потрудио се, да сваки свој став поткрепи речима оних људи, који се данас, са правом, сматрају за прваке у науци. Тиме је доскочио злу, да се ништа неприми на веру, и да о свачему сваки, хтео не хтео, и сам размисли, пре но што ће, што било усвојити. А од колике је и каве је то важности остављамо свакоме да сам пресуди.

Али још нешто.

Књига је ова преведена и штампана се у цели, да чистим приходом, ако га буде поврх трошкова, притечемо у помоћ некој браћи, која се и гладна и жедна, уче у далекоме свету.

Ко год да више од тридесет новчића, благодариће му се особито, када се рачун јавно о целом добиту изнесе.

Књига је ушла у штампу.

Свакога поштенога брата, молимо, да се побрине око прикупљања претплатника, новци и имена претплатника нека се пишу задружној народној штампарији у Новоме Саду, која одговара за новац и за тачно разашилбање књиге.

Преводиоци.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: СТЕВАН В. ПОПОВИЋ.

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1873